

תיקון האימהות – תוכנית העבודה הלאומית

מסירים חסמים, מתקנים את ישראל

תוכן עניינים

2	פתח דבר
3	1. משילות וריבונות הבוחר
3	שינוי שיטת הבחירות
3	שקיפות קואליציונית
5	2. מהפכה בחינוך וברוחה
5	חינוך
5	פירוק מוקדי הכוח האנכרוניסטיים: ביטול האגודות העות'מאניות והחלת שקיפות ופיקוח
6	רווחה: רפורמה בהליכים סוציאליים משפטיים בישראל
6	בריאות הנפש
8	3. כלכלה ויוקר המחיה: תוכנית 25 הרפורמות לצמיחה / פורום קהלת
9	4. מערכת המשפט, הדמוקרטיה ואיזון רשויות
9	הקמת ועדת חקירה מוסכמת לאירועי ה-7 באוקטובר
11	5. ביטחון ומשילות
11	שינוי מידי של הוראות פתיחה באש
12	נוהל סימן טוב
12	עקרונות יסוד קיימים להבטחת ביטחון ישראל לדורות: קול קורא לראשי המפלגות הציוניות
12	ביטחון פנים
13	שמירה על אדמות המדינה, ביטחון ותחושת ביטחון ביהודה ושומרון
14	משילות ופיתוח הנגב
15	סיכום: ניהול השינוי ואופק היישום

פתח דבר

לכל דוכן פלאפל שכונתי בישראל יש תוכנית עסקית סדורה. למדינת ישראל חסרה תוכנית עבודה לאומית ארוכת טווח שמובילים נבחרו הציבור ולפיה הם גם נמדדים. במקום אסטרטגיה ארוכת טווח, המדינה נקבעת במאבק כוחות מתמשך: מצד אחד פקידות המחזיקה בסמכויות ללא אחריות, ומצד אחר נבחרו הציבור המתקשים לממש את משילותם מול הפקידות ומוחקים את מפעלי קודמיהם מדי קדנציה. זהו כשל מבני בו אין מנצחים, רק אזרחים והם אלו שמשלמים את המחיר - השירות שהאזרח מקבל מהמדינה נשחק שנה אחר שנה.

אירועי ה-7 באוקטובר חשפו את עומק הכשל המבני, אך גם את חוסנו האמיתי של העם. ממשבר זה קמה מועצת החכמות: תנועה לאומית בה חברות אימהות שכולות, אימהות לשורדי שבי, אימהות ללוחמים ונשות מקצוע מתחומי הטכנולוגיה, הכלכלה, המשפט והתקשורת. יחד יזמנו את "תיקון האימהות" – מסגרת לגיבוש תוכנית עבודה אופרטיבית לקידום ולשיפור מערכות המדינה.

קיימנו דיאלוג עם מכוני מחקר וארגוני חברה אזרחית העוסקים בקידום ושיפור מערכות המדינה, עם מתמודדים לכנסת, חברי כנסת מכהנים וגורמים בממשלה. גבשנו מסגרת בה הצעה לחמישה עמודי תווך. לצד כל אחד הוספנו את נקודת המבט של מועצת החכמות והסיבות לבחירה. במסמך זה מוצעים עיקרי הדברים; מסמכי המדיניות המלאים מפורטים צמוד לכל נושא.

מסמך זה הוא תוכנית עבודה אופרטיבית ולא הצהרת כוונות; במטרה להפסיק את מאבקי הכוח ולהחזיר את המושכות לציבור.

מיד עם השלמת הבחירות הבאות אנו מציעות לפעול להקמת "ועדת משילות שלטונית" ייעודית בכנסת, שתוסמך לגבש ולהגיש בתוך 90 ימים מהקמת הממשלה, מסקנות, יוזמות ותיקוני חקיקה מקיפים לחתירה להסכמות הדרגתיות לשם הסדרת יחסי הכוחות והשבת השירות לאזרח.

לקחנו בחשבון שתי אפשרויות: האחת שבתום 90 הימים תהיה הסכמה להסדרת ממשקי העבודה בין הדרג הנבחר למקצועי, והשנייה – היעדר הסכמה. במקרה של היעדר הסכמה – על הכנסת לפעול מיידית להכרעה חקיקתית נחושה ובלתי מתפשרת להשבת המשילות והסמכות המלאה לידי נבחרו העם.

אנו תובעות מכל מנהיג ומפלגה להטמיע תוכנית עבודה זו בליבת ההסכמים הקואליציוניים ובקווי היסוד של הממשלה הבאה. הגיע הזמן להכניס שכל ישר, מקצועיות עמוקה ואחריות מנהיגותית לחדרי ההכרעות, למען תקומתה ועתידה של מדינת ישראל.

(מסמך זה נכתב טרם הבחירות באוקטובר 2026, והמתווה המפורט בו תקף ומחייב לכל ממשלה שתקום)

1. משילות וריבונות הבוחר

שינוי שיטת הבחירות

בבחירות לכנסת בישראל, האזרח בוחר מפלגה בלבד במעטפה סגורה ואין לו כל השפעה על הרכב רשימת המועמדים (חברי המפלגה) שבה בחר. בפועל מנהיגי המפלגה, ועדות מסדרות ופריימריז הכפופים לכוחות מפלגתיים פנימיים, הם שקובעים. מנגנון זה יוצר מחויבות מובנית לפוליטיקאים לשרת את המנגנון המפלגתי על חשבון הציבור, ומוביל לשחיקת האמון בנבחרי הציבור ובמוסדות הדמוקרטיים.

מעבר ל"פתק חצי פתוח", כפי שנהוג ב-19 מתוך 23 מדינות ה-OECD בהן שיטה דומה לישראל. המפלגות ימשיכו לקבוע את רשימת המועמדים, אך ביום הבחירות יוכל האזרח לסמן העדפה למועמד מסוים – ומועמדים שיזכו לתמיכה משמעותית יקודמו במעלה הרשימה. המהלך, הנתמך על ידי כ-75% מהציבור, יתמרץ נבחרים לשרת את האינטרס הציבורי כדי לזכות באמונו מחדש. כך עולה מסקרי דעת קהל שנעשו על ידי "ישראל 2050" באמצעות מכון רושניק.

מובילי ההמלצה: ישראל 2050 (דני רובין), המכון הישראלי לדמוקרטיה (ד"ר אסף שפירא), הרבעון הרביעי, התנועה לאיכות השלטון, מועצת החכמות

למסמכי המדיניות המלאים: [פתק חצי פתוח – ישראל 2050](#)

שקיפות קואליציונית

פרסום טיוטות המשא ומתן הקואליציוני, שילוב ידע מקצועי של החברה האזרחית, וקביעת חלון זמנים מחייב של 72 שעות עד שבוע ימים לפחות לבחינת ההסכם המלא בטרם הצבעת האמון. רק חשיפת התהליך לאור השמש תחסל את תרבות ה"דילים" הליליים, ותהפוך את ההסכם מעסקנות פוליטית צרה לחוזה עבודה לאומי שקוף, מבוקר ומחייב מול אזרחי ישראל.

ההסכם הקואליציוני אינו עוד מסמך פוליטי לחלוקת "בשר הדוב" – שלל עמדות כוח, תקציבים, שררה ותפקידים הנסגרים בחדרי חדרים הרחק מעין הציבור; הוא תוכנית העבודה האמיתית של הממשלה, הקובעת את סדרי העדיפויות הלאומיים, חלוקת התקציבים ורפורמות העומק לקדנציה כולה. אלא שבמקום שיירקם לאור השמש, ההסכם מבוסס כיום במחשכים ומונח ברגע האחרון על שולחן הכנסת כעובדה מוגמרת – מצב המאפס כל יכולת של הציבור ונבחרי לבחון את תוכנו או להשפיע עליו.

כפי שמוכיח המודל בדמוקרטיות כמו גרמניה והולנד, שקיפות בזמן אמת היא תנאי הכרחי לחיבור דמוקרטי בין הבוחרים לנבחרים שיתרום באופן משמעותי ביותר לשיקום אמון הציבור בנבחרי.

מובילי ההמלצה: מועצת החכמות

למסמכי המדיניות המלאים: [שקיפות בזמן המו"מ הקואליציוני](#)

מבט מועצת החכמות

תחום משילות וריבונות הבוחר

מבחינת מועצת החכמות, הפתק החצי פתוח והשקיפות הקואליציונית הם הלב של הפרק כולו, כי הם מחזקים את הקשר בין הציבור לנבחריו. בחרנו בהם משום שהם אינם מכריעים במחלוקת בין ימין לשמאל, אלא משנים את כללי המשחק עצמם: הבוחר יוכל לבחור אנשים ולא רק רשימות, ויראה מה מתחייבים בשמו לפני שההסכם נחתם. זה המעבר מציר פוליטי רדוד לציר ערכי עמוק, שלשמו קמה המועצה.

מועצת החכמות רותמת את כוחה למינוף היוזמה באמצעות מהלך רב-שלבי מתוזמן היטב:

- גיוס התחייבות מפורשת מראשי המפלגות עוד טרם הבחירות – בעיתוי המשמעותי ביותר שבו הנבחרים קשובים לדרישות הציבור;
- הפעלת לחץ רב-ארגוני מתואם במהלך המשא ומתן הקואליציוני לעיגון רפורמת "הפתק החצי פתוח" כתנאי סף בהסכמים הממשלתיים, תוך נטרול התנגדותם של מנגנוני המפלגות ועסקני הפריימריז הכבולים באינטרס פנימי צר;
- ליווי פרלמנטרי ואזרחי הדוק בכנסת להבטחת השלמת החקיקה.

תכלית המהלך היא להפקיד את כוח ההכרעה בידי חוכמת ההמונים של הציבור הישראלי, ולהחליף את העסקנות השלטונית והקיפאון המבני במנהיגות משרתת, ראויה ומחויבת. ומה שייכתב בהסכם יימדד ביום שאחרי, כי אצל אמא, מילה היא מילה.

2. מהפכה בחינוך וברוחה

חינוך

מערכת החינוך היא התשתית האסטרטגית הקריטית ביותר לעתידה של מדינת ישראל – ובה בעת נקודת התורפה הלאומית המסוכנת ביותר שלה.

בעוד שההון האנושי הוא המשאב הלאומי המרכזי העומד לרשותנו, המערכת כבולה בכשל מבני מתמשך: פוליטיקה של קדנציות קצרות הפועלת בניגוד מוחלט לחינוך הדורש תכנון של עשורים. התוצאה היא בריחה מובנית מרפורמות עומק וניהול מבוסס כיבוי שריפות.

המחיר אינו תיאורטי – הוא קיומי ומשפיע ישירות על כל מערכות המדינה:

- **קריסה בינלאומית ופערי עתק:** למרות זינוק חסר תקדים בתקציב החינוך, ישראל מדורגת בתחתית ה-OECD בהישגי תלמידים, ובראש הטבלה בפערי החינוך הגדולים בעולם המפותח.

- **איום מוחשי על פריין העבודה והתל"ג:** ללא הטמעת לימודי ליבה ומיומנויות יסוד בקרב כלל האוכלוסייה, ובפרט בחברה החרדית והערבית, המשק הישראלי יאבד בתוך דור את יכולתו להחזיק כלכלה מתקדמת. לעומת זאת, לימודי ליבה בקרב מגזרים אלו יביא תוך 35 שנה לעליה חסרת תקדים בתל"ג ולכלכלה יציבה שפריחתה עתידה להגיע לכל בית אב בישראל ולא רק להחזיק בה בעת את המשק איתן במנותק ממשקי בית הכורעים תחת הנטל.

- **שחיקת היתרון האיכותי של צה"ל:** עליונות המודיעין, חיל האוויר ומערכי הטכנולוגיה הצבאיים נשענות על שכבת מצטיינים במדעים ובמתמטיקה – שכבה ההולכת ומצטמצמת ביחס לצורכי הביטחון.

שינוי מבני עמוק התחום החינוך הוא הכרח המציאות, ככל שנקדים לבצעו, השינוי הרחוק יראה באופק. כל דחייה בביצוע תביא לסיכון ממשי לקיומנו כאן.

הפיכת משרד החינוך מרגולטור ואופרטור לרגולטור בלבד, ביזור סמכויות האופרציה כולל העסקת מורים בידי שלטון מקומי, עמותות הורים, רשתות חינוך ומנהלי בתי ספר. חלוקת תקציב פר תלמיד תוך מתן זכות בחירה חופשית להורים להחליט היכן ילמדו ילדיהם, והקמת "מועצה לאומית לחינוך שתפקח על ליבה והישגים, ותאפשר את הבחירה של ההורים בפועל."

למה זה ישנה את המצב? שוק חינוך מבוזר, השקוף לביקורת ציבורית, יעיל מאד את המערכת באופן שישחרר תקציבים להעסקת מורים מצוינים ולטובת התלמידים, יעודד מצוינות וחדשנות וישפר את ההון האנושי המניע את צמיחת המשק בטווח הארוך.

מובילי ההמלצה: ארגון "עוף החול" (אביטל בן שלמה וחגית מוריה גיבור) **למסמכי המדיניות המלאים:** [בוחרים בחינוך – חזון מעשי לתיקון מערכת החינוך בישראל](#)

פירוק מוקדי הכוח האנכרוניסטיים: ביטול האגודות העות'מאניות והחלת שקיפות ופיקוח

בלב המערכת הציבורית בישראל מתקיים אבסורד ארכאי: ארגוני עובדים רבי-עוצמה, המנהלים מאות מיליוני שקלים מכספי חברים, פועלים עד היום בחסות חוק עות'מאני מ-1909 – ללא שקיפות, ללא חובת דיווח וללא כל פיקוח של רשם העמותות. מועצת החכמות מזהה באנומליה זו חסם משתק לכל רפורמת עומק, בפרט במערכת החינוך. היעדר הפיקוח הפך ארגונים יציגים למונופולים ביורוקרטיים בלתי מבוקרים – כפי שממחישה כהונתו בת קרוב ל-30 השנים של רן ארז בראש ארגון המורים. תחת כסות של דאגה לעובדים, הנהגות אלו מנהלות תקציבי עתק ללא דין וחשבון, ומנצלות כוח לא-פרופורציונלי ואיומי שביתה חוזרים ונשנים לשתק את המשק, להרתיע שרים מתחלפים ולבלום כל שינוי מבני.

הפתרון מונח על השולחן ואינו סובל דיחוי: אימוץ הצעת החוק של חברות הכנסת קארין אלהרר ועליזה לביא לביטול המעמד העות'מאני והחלת חוק העמותות על כלל האגודות. מועצת החכמות דורשת לעגן מהלך זה כתנאי

סוף בהסכמים הקואליציוניים. הכפפת ארגוני העובדים לפיקוח ממלכתי, שקיפות פיננסית מלאה ובחירות דמוקרטיות ישימו קץ לעריצות הארגונית, יחזירו את המשילות לנבחרי הציבור ויאפשרו סוף-סוף את הבראת מערכת החינוך והשירות הציבורי בישראל.

מובילי ההמלצה: הצעת החוק של ח"כ קארין אלהרר וח"כ עליזה לביא, התארגנות מראש לשביתה, ארגון עלינו הנכדים המייסדים

למסמכי המדיניות המלאים: [הצעת חוק רישום ופיקוח האגודות העותמאניות 2018](#)
[מתארגנים מראש לשביתה](#)

רווחה: רפורמה בהליכים סוציאליים משפטיים בישראל

כדי להבטיח הגנה ראויה, בדומה למקובל במשפט ובבריאות, נדרש לאפשר ייצוג סוציאלי פרטי עצמאי ולקדם רפורמה מקיפה: קביעת סטנדרט מקצועי מחייב לתסקירים – לרבות הבחנה בין עובדות להערכות וזכות חקירה – לצד מנגנון פיקוח, ביקורת והדחה חיצוני ועצמאי.

נהוג לחשוב שמחלקות הרווחה היא רק עבור אוכלוסיות מסוימות, אבל אם כל בית שני בישראל מתגרש, ענין המשמורת על הילדים הופך כל בית אב שני למועמד להיתקל במערכות אלו, ושילדיו חסרי הישע יהיו נתונים לאי הספיקה שלהם ומכאן גם לעוולות משנות חיים מצד מערכות המדינה. אם לא נפעל לתקצב, להקל על העו"סים במלאכה תחת עומסים בל יתוארו, כל אחד מאיתנו שיחליט להתגרש חלילה, מעמיד את ילדיו בידי מערכת משפט ואכיפה עם המון כח, אפס שקיפות, ובלי יכולת להיות מיוצג על ידי גורם מקצועי מטעמו שישמור עליו ועל ילדיו.

החלטות הרווחה בענייני משמורת, הוצאת קטינים ואפטרופסות חורצות גורלות ומשפיעות על כמיליון אזרחים מתוכם קטינים רבים חסרי ישע. מדובר בדיני נפשות. עקב תת-תקצוב והזנחה ממושכת, תסקירים רבים נסמכים על בדיקה שטחית וגורמים לעוולות קשות משנות חיים.

מובילי ההמלצה: ארגון צדקה ומשפט (עו"ס שלומית לביא)
למסמכי המדיניות המלאים: [רפורמה בהליכים משפטיים סוציאליים](#)

בריאות הנפש

מערכת בריאות הנפש בישראל סובלת זה שנים מכשל מבני עמוק: פיצול ביורוקרטי משתק בין משרדי ממשלה שונים ללא גורם מתכלל, תת-תקצוב כרוני, מחסור חריף בכוח אדם וזמני המתנה ממושכים – מציאות המפקירה את האדם המתמודד ובני משפחתו לשמש מנהלי מקרה חסרי אונים של עצמם. מלחמת התקומה לא יצרה את המשבר, אך פערה בו תהום: היא חשפה את חולשת התשתיות, הציפה טראומה המונית בקרב לוחמים ואזרחים, והפכה את המצוקה הנפשית לאיום חוסן קיומי שעלוותו למשק מוערכת בעשרות מיליארדי שקלים.

מול שבר זה, תיקונים קוסמטיים ותקציבי "כיבוי שריפות" נקודתיים פשטו את הרגל. מדינת ישראל זקוקה לתוכנית חירום לאומית מחייבת שתשנה את הפרדיגמה: מעבר ממערכת מפורקת המגיבה באיחור למצבי קצה, למערכת רציפה, חומלת ומתכללת המציבה במרכז את האדם, משפחתו וקהילתו. תוכנית זו מחייבת הקמת מטה לאומי בעל סמכויות תיאום וסנכרון בין-משרדיות, קיצור דרסטי של זמני ההמתנה בקהילה, רפורמה מבנית ברצף שבין האשפוז לשיקום החיים, ועיגון מסגרת תקציבית וחקיקתית רב-שנתית שתבטיח חוסן נפשי לאומי לאורך מעגל החיים.

מובילי ההמלצה: ח"כ מיכל וולדיגר
למסמכי המדיניות המלאים: [תכנית לאומית – חמלה בבריאות הנפש 28.9.26](#)

מבט מועצת החכמות

למה בחרנו בגישה זו בתחום חינוך ורווחה

חינוך עומד בראש סדר העדיפויות של מועצת החכמות, כי הוא משפיע על הדורות הבאים ועתידה של המדינה. אימצנו את מודל הביזור והבחירה משום שהוא מחזיר להורים את הסמכות והאחריות על חינוך ילדיהם, ומשום שהוא מציע תוכנית אופרטיבית טובה להפוך את משרד החינוך לרגולטור בלבד בעזרת המועצה הלאומית לחינוך (חוק כנפו) שאנו מקדמות, מעביר את הרוב המוחלט של הסמכויות האופרטיביות לשלטון המקומי, לרשתות חינוך ולמנהלי בתי הספר. זהו מודל שיטת שוברים משופר הכולל את החופש של ההורים להחליט על המקום בו ילמדו ילדיהם ועם זאת מנהל את השינוי בתפקיד משרד החינוך בדרכו לשחרר תקציבים רבים, וסמכויות רבות לשטח. זהו שינוי מהותי שישחרר הרבה מן התקציב לטובת העסקת מורים טובים, ויאפשר חופש מקצועי לקדם את הילדים. ארגון "עוף החול" אמון על ניהול השינוי כדי למנוע כאוס מיותר שעלול להרפות את ידי הממשלה שתקום לבצע את השינוי. בדרך זו, המיומנויות וההישגים יבואו בעקבות השינויים הללו ומשרד החינוך כרגולטור יפקח על הישגים ולימודי ליבה.

לצד השינוי והחופש המבורכים, אנו רואות בחיזוק הזהות היהודית והציונית בבתי הספר חלק בלתי נפרד מלימודי הליבה ומהחוסן הלאומי לו זקוקים ילדי ישראל.

ביטול המעמד העות'מאני של ארגוני העובדים הוא תנאי מקדים ולא נושא צדדי: בלי שקיפות ופיקוח, כל רפורמה תיבלם עוד לפני שתתחיל. ורפורמות הרווחה ובריאות הנפש נובעות מאותה נקודת מבט אימהית: ילדים בהליכי משמורת, לוחמים ששבו מהמערכה ומשפחות שכולות הם המבחן האמיתי של חוסן המדינה, ואסור להשאיר אותם לבדם מול מערכת חסרת שקיפות.

3. כלכלה ויוקר המחיה: תוכנית 25 הרפורמות לצמיחה / פורום קהלת

ישראל נהנית ממגזר הייטק מוביל, אך ניצבת בפני סכנת שחיקה חמורה עקב שינויים דמוגרפיים, רגולציה מיושנת וחסמים מבניים. יישום מקיף של "תוכנית 25 הרפורמות המבניות" אינו מותרות, אלא חבל הצלה אסטרטגי שנועד למנוע את התרחקותנו מהכלכלות המפותחות ולייצר שגשוג מתמשך. יישום התוכנית צפוי להזניק את התוצר הלאומי לנפש (התל"ג) בלא פחות מ-56% בטווח הארוך (וב-28.5% כבר בתוך 13 שנים), ולהבטיח פריחה כלכלית שתדד ישירות לכיסו של כל אזרח. שלוש הרפורמות העיקריות שיובילו לשינוי הכלכלי העמוק ביותר הן:

- **לימודי ליבה ומיומנויות יסוד:** החלת לימודי ליבה בכל מערכת החינוך – המנוע המרכזי שיתרום לבדו כ-9% לגידול בתוצר לנפש בטווח הארוך.
- **דיוור, תכנון ותחבורה:** רפורמה משולבת לייעול הליכי התכנון, הגדלת היצע הדירות, וחיבור תחבורתי מטרופוליני, כדי להוריד את יוקר המחיה ולייעל את הקצאת המשאבים.
- **שבירת מונופולים והפחתת רגולציה:** הסרת העומס הרגולטורי וחסימי הכניסה לעסקים, הקטנת הממשלה, ופתיחת השוק והמגזר החקלאי לתחרות בינלאומית.

למה זה ישנה את המצב? פישוט בירוקרטי והסרת קשיחויות מוסדיות ישחררו הון לפעילות יצרנית ויורידו מחירים. ממשלה רזה ומערכת מס יעילה מרחיבות את המרחב הפיסקלי, מותירות יותר כסף פנוי בידי משקי הבית ומעודדות יזמות וצמיחה אדירה.

מובילי ההמלצה: פורום קהלת (ד"ר מיכאל שראל וד"ר לב דרוקר), ויונתן סורוצקין.
למסמכי המדיניות המלאים: [25 רפורמות דרושות לחיזוק הכלכלה בישראל – פורום קהלת](#)

מבט מועצת החכמות

למה בחרנו בגישה זו בתחום כלכלה ויוקר המחיה

מועצת החכמות מציבה משוואת יסוד לאומית: עוצמתה הביטחונית והחינוכית של מדינת ישראל נשענת בראש ובראשונה על איתנותה הכלכלית. משק הנושא תקציבי ביטחון חסרי תקדים ונדרש להשקיע בחינוך הדור הבא אינו יכול להמשיך במסלול של העלאת מיסים מתמדת למימון קצבאות תופחות, מסלול המנציח תלות ושחוק את המגזר היצרני.

לכן אימצנו את תוכנית הרפורמות לצמיחה: היא מבוססת נתונים, מדורגת לפי תרומתה לתוצר, ומעמידה בראשה את לימודי הליבה – נקודת המפגש בין החינוך לכלכלה. האיזון הלאומי שאנו מבקשות טמון בכלכלת שוק תחרותית, הממירה סעד פסיבי בכושר השתכרות, בהסרת חסמים ובכלים לעצמאות כלכלית. כאימהות אנו יודעות שעצמאות כלכלית של משפחה היא הבסיס לביטחונם של הילדים, ושרק תרבות של פריון ואחריות אישית תחלץ מגזרים שלמים ממעגל העוני.

4. מערכת המשפט, הדמוקרטיה ואיזון רשויות

רפורמה במערכת המשפט ובמוסד הייעוץ המשפטי בישראל מתמקדת בהשבת האיזון בין הרשויות וחיזוק המשילות באמצעות שלושה צירי פעולה מרכזיים:

- **מעמד היועמ"ש והייצוג המשפטי:** הפיכת חוות דעת היועץ המשפטי לממשלה למייעצות בלבד, התרת ייצוג משפטי עצמאי לנבחר ציבור, והכפפת היועמ"ש לביקורת חיצונית (נב"ם) ללא חסינויות.
- **ריסון הביקורת השיפוטית:** ביטול מוחלט של עילת הסבירות, איסור מוחלט על התערבות בחוקי יסוד, והגבלת פסילת חוקים רגילים לפורום שופטים מורחב בלבד.
- **מבנה מערכת המשפט ובחירת שופטים:** מעבר לשיטת בחירת שופטים באמצעות נבחר ציבורי, חיזוק גופי הביקורת על השופטים, ובחינת הקמתו של בית משפט ייעודי לחוקה.

מובילי ההמלצה:

התנועה למשילות ודמוקרטיה, פורום קהלת, מועצת החכמות
למסמכי המדיניות המלאים: [הצעת חוק פיצול תפקיד היועמ"ש / התנועה למשילות ודמוקרטיה](#),
[הצעת חוק לביטול עילת הסבירות / התנועה למשילות ודמוקרטיה](#)
[על התערבות בחוקי יסוד, שימוש בעילת הסבירות יחד עם כוח היועמ"ש ושיטת מינוי השופטים / ד"ר אביעד בקשי פורום קהלת](#) פורום קהלת, התנועה למשילות ודמוקרטיה, **מועצת החכמות**

הקמת ועדת חקירה מוסכמת לאירועי ה-7 באוקטובר

ישראלים רבים רואים באירועי ה-7 באוקטובר 2023 תולדה של המחדל החמור ביותר בהיסטוריה של מדינת ישראל. קיים קונצנזוס חוצה מחנות בקרב הציבור לגבי הצורך בהקמת ועדת חקירה שתבדוק את שרשרת האירועים והכשלים שהובילו למחדל ולהתנהלות המלחמה שפרצה בעקבותיו.

ואולם נוכח משבר האמון השורר בין שני המחנות הפוליטיים בישראל - חוסר האמון של מחנה אחד בממשלה ושל השני בבית המשפט העליון - מתקיים עימות ציבורי קשה בנוגע לשאלה למי יש להעניק את הסמכות לקביעת הרכב ועדת החקירה.

על מנת להיחלץ מהמלכוד המובנה הזה הגיעו חברי וחברות ליכוד ואנשי ונשות אקדמיה בכירים מהמרכז-שמאל להסכמה לגבי מנגנון למינוי חברי וחברות ועדת חקירה אשר תקבל סמכויות מלאות ונרחבות של ועדת חקירה ממלכתית. ואף ניסחו הצעת חוק מוסכמת על כל הצדדים.

לאחר בחינת החלופות שעל הפרק, מועצת החכמות קוראת לחברי הממשלה הבאה לכלול הצעה זו בהסכם הקואליציוני כטיפול באחד הנושאים החשובים במרכז המחלוקת בישראל שהטיפול בו יביא לתחקור אמת וטיפול מידי בכשלים ובלקחים כדי שאסון כזה לא יחזור.

כל דחיה של החלטה זו פוגע בחסינות עם ישראל וביכולת שלו להתחיל לטפל בפצעי האסון הנורא שפקד אותנו.

מובילי ההמלצה: שובר שוויון

למסמכי המדיניות המלאים: [הצעת חוק הקמת ועדת חקירה מוסכמת – שובר שוויון](#)

מבט מועצת החכמות

למה בחרנו בגישה זו בתחום מערכת המשפט ואיזון הרשויות

מועצת החכמות אינה גוף מפלגתי, ואת תחום המשפט היא בוחנת דרך שאלה אחת: האם האזרח יודע מי מקבל את ההחלטות ומי נושא באחריות להן. השבת האיזון בין הרשויות נבחרה משום שהיא מחברת מחדש בין סמכות לאחריות: נבחר שמכריע עומד מאחורי הכרעתו מול הבוחר, וגורם שאינו נבחר אינו מחזיק בזכות וטו. בהתאם למתווה שהצגנו בפתח המסמך, אנו מבקשות לפתוח בחלון הידברות, ורק בהיעדר הסכמה לעבור להכרעה חקיקתית.

מאותה סיבה תמכנו במתווה המוסכם לוועדת החקירה: הוא מוכיח שאפשר לצאת ממלכוד של חוסר אמון באמצעות הסכמה רחבה, ולא באמצעות הכרעה של מחנה אחד. משפחות שכולות, משפחות החטופים ומשפחות הלוחמים זכאיות לתשובות אמת, ואין יכולות להמתין לסבב נוסף של מאבק על השאלה מי ימנה את הוועדה.

5. ביטחון ומשילות

למדינת ישראל כמדינה שחיה במזה"ת העוין שמסביבה ובתוכה אויבים הפועלים ללא לאות להשמידנו, יש למערכת הביטחון מטרת על: הגנה על חיי ובטחון אזרחי ישראל ושטחיה.

השבעה באוקטובר לימד אותנו שיעור שנכתב בדם טובי בנינו. יש להתייחס לאירוע מכונן זה כתרחיש מציאותי ולא כתרחיש קיצון דמיוני. יש להתאים את הצבא ומערכות הביטחון לעמידה בתפקיד השמירה על אזרחי המדינה תוך התייחסות לתרחיש זה בכל גבולותיה ובפנים שטחיה.

על גורמי הביטחון כולם, כל אחד לחוד וכולם בתאום מסונכרן ומתורגל, להכין עצמם לתרחישים שונים הכוללים תרחישי קיצון ועל פי תרחישים שקרו בעבר כדי להגן על אזרחי המדינה ושטחיה.

אנו גורסים כי השינוי צריך להתחיל בשינוי הקוד האתי של צה"ל כך שיבואו בו לידי ביטוי ערכי ההכרעה והניצחון הברורים והנקיים מכבלי הקונספציות שאינן תואמות למציאות בה אנו חיים ועולות לנו בחיי אדם ובסבבי לחימה אין סופיים.

הקוד האתי חייב לבוא לידי ביטוי בערך היהודי העליון הטבוע בשורש קיומינו ומהותנו מקדמת דנן "הקם להורגך השקם להורגך".

יש לשנות את רוח צה"ל ולהנחיל את הרוח החדשה שתכתב על בסיס ערכים אלו ותיקונים נוספים של ארגון "אמהות לוחמים" המצורפים, בכל מערכות הביטחון בראשון בצה"ל.

אנו מודעות לעובדה שהצמרת הביטחונית שבויה ברעיונות קונספטואליים שגויים והובילה את הקטנת הצבא והפיכת הצבא לצבא קטן, חלש, שחושב על חיי האויב לפני לוחמיו האמיצים. יש לעקור מן השורש רעיונות אלו ולהתחיל בתהליכי עומק שיוכלו להתבצע רק אם יבחרו בקפידה ראשיה והמטה הבכיר של כל גורמי מערכת הביטחון. עליהם להתחיל בתהליכי העומק והשינוי הדרושים להבטחת עתידנו כאן. ויפה שעה אחת קודם.

שינוי מידי של הוראות פתיחה באש

משפוט שדה הקרב והמיקרו-ניהול המשפטי של הלחימה יצרו כשל מבני חמור בהוראות הפתיחה באש של צה"ל, המסרס את האינסטינקט הבסיסי של "הקם להורגך – השכם להורגך" ומעמיד את לוחמינו בסכנת חיים מיידיים.

במקום מצפן מבצעי ברור וחד-משמעי, המערכת כופה על הלוחם – הנתון תחת עקה קיצונית ופועל בשבריר שנייה – מבוך של התניות משפטיות ודרישות אבחנה מנותקות, עד לאבסורד של ניסיון לאמוד את גילו של מחבל המשליך מטען או בקבוק תבערה בטרם ירי.

עיוות זה הוביל להיפוך קטלני בנטל האיום: הלוחמים חרדים מחקירות מצ"ח ומהפללה בדיעבד יותר מאשר מהאויב עצמו, שוקעים בהיסוס הרסני, ומאבדים את היוזמה וההרתעה הטקטית מול תוקפים המזהים את כבלי ההססנות.

מול שיתוק מבצעי זה נדרש שינוי פרדיגמה שורשי ומיידי:

פישוט ההוראות לשפה מבצעית בהירה שבה זיהוי איום קטלני מחייב ירי מנטרל ללא קריטריונים דמוגרפיים; עיגון "חזקת הגנה עצמית" וביטול החקירות הפליליות האוטומטיות; והשבת הגיבוי הפיקודי המלא לטעויות מבצעיות בתום לב – כדי להחזיר לחיילי צה"ל את כושר ההכרעה, את רוח הניצחון ואת הזכות האלמנטרית להגן על חייהם ועל משימתם.

מובילי ההמלצה: מועצת החכמות, ארגון "אמהות לוחמים"

למסמכי המדיניות המלאים:

[שינויים דרושים בקוד האתי בצה"ל, אמהות לוחמים](#)

[הכשל המבני בהוראות הפתיחה באש והצורך בשינוי פרדיגמה מועצת החכמות](#)

נוהל סימן טוב

רבותי ההיסטוריה חוזרת! למידה ממנה חוסכת חיי אדם ואי למידה מסכנת את קיומנו.

"נוהל סימן טוב" הוא מנגנון שנקבע באמ"ן בעקבות מחדל יום הכיפורים ומסקנות ועדת אגרנט, ונקרא על שמו של סגן בנימין סימן טוב שהתרעותיו על המלחמה הקרבה נבלמו בידי מפקדו הישיר.

הנוהל מעגן את זכותו – ואף את חובתו – של כל איש מודיעין לעקוף את שרשרת הפיקוד ולפנות ישירות לדרגים הבכירים ביותר, עד לראש אמ"ן, כאשר הוא חולק באופן מהותי על הערכת מפקדיו, וזאת ללא חשש מסנקציה או מענישה. תכליתו היא לשבור קיבוען מחשבותי ("קונספציה"), להבטיח פלורליזם דעות ולוודא שהתרעות ומידע קריטי לא יושתקו בדרגי הביניים.

מובילי ההמלצה: מועצת החכמות

למסמכי המדיניות המלאים: [נוהל סימן טוב / המנהלת למורשת מלחמת יום הכיפורים](#)

עקרונות יסוד קיומיים להבטחת ביטחון ישראל לדורות: קול קורא לראשי המפלגות הציוניות

תנועת "הביטחוניסטים" מציבה שבעה עקרונות יסוד קיומיים להבטחת ביטחון ישראל לדורות:

הבטחת עומק אסטרטגי ומרחבי חיץ, שליטה ביטחונית מלאה בבקעת הירדן למניעת סכנה קיומית, שמירה על עליונות צבאית ועצמאות חיונית, חיזוק ההתיישבות היהודית בכל חלקי הארץ, מיגור נחרצות של הטרור והפשיעה לצד חופש פעולה מבצעי, הובלת חזית בינלאומית אקטיבית נגד דה-לגיטימציה, ועיגון מודל שירות וערכות הדדית המתגמל משמעותית את המשרתים בסדיר ובמילואים.

עקרונות אלו מהווים את המצפן ההכרחי להבטחת חוסנה ועמידה של מדינת ישראל.

מובילי ההמלצה: תנועת הביטחוניסטים (תא"ל ארז וינר)

למסמכי המדיניות המלאים: [קול קורא לראשי המפלגות הציוניות](#)

ביטחון פנים

מדינת ישראל לקתה בעיוורון מושגי שיצר חציצה מלאכותית והרסנית בין ביטחון לאומי למשילות פנים, והוביל לאובדן ריבונות מתמשך: פשיעה מאורגנת וחמושה בעלת מאפיינים לאומניים השולטת בצירים ובמשאבי הציבור בנגב ובגליל, לצד מערכה שיטתית של הרשות הפלסטינית לתפיסת שטחי C וטרור סביבתי אל מול מנהל אזרחי כבול ומסורבל.

מול הפיצול המוסדי וההססנות המערכתית, חזון "מועצת החכמות" דורש מעבר מידי ממגנה להכרעה ואיחוד מלא של ביטחון הפנים ומשילות השטח תחת מטה אסטרטגי אחד. מהלך זה ימומש באמצעות ריכוז כלל זרועות השיטור – לרבות הכפפת מג"ב אי"ש והקמת רשות לאומית לאכיפת מקרקעין, הפעלת יכולות הסיכול והאיסוף של השב"כ לריסוק ארגוני הפשיעה, תקיפה רב-ממדית מסונכרנת בשיתוף רשות המסים והפרקליטות לחניקת צינורות המימון, חקיקת חירום מחמירה של ענישת מינימום וחילוט נכסים, וביצור מרחב ההגנה האזרחי באמצעות חימוש כיתות הכוננות, חיזוק המשמר האזרחי ומערך ההגנה השכונתי והסדרת מעמד הרבש"צים.

ארגוני הפשיעה הערביים אינם עוד עבריינים מן השורה; הם מפעילים צבאות של ממש, מחזיקים במאגרי נשק אדירים ומוזנים מאיבה עמוקה, ובכך מהווים חבית חומר נפץ ביטחונית שיש לפרק לאלתר – בטרם יופנו קניהן של מיליציות אלו, המטפחות אספירציות צבאיות, כאינתיפאדה לאומנית קטלנית נגד אזרחי המדינה.

מובילי ההמלצה: מועצת החכמות בשיתוף מכון חומה מטעם ערי ישראל (מורין אמיתי)

למסמכי המדיניות המלאים: [משילות וביטחון לאומי](#)

שמירה על אדמות המדינה, ביטחון ותחומת ביטחון ביהודה ושומרון

תכנית 100 הימים לשמירת אדמות המדינה ("רגבים" אוגוסט 2026)

זוהי תכנית אסטרטגית ומקיפה שמטרתה לעגן את הריבונות, לחזק את ההתיישבות ולבלום השתלטות בלתי חוקית על קרקעות בכל רחבי הארץ. התכנית קובעת יעדי אוכלוסייה לאומיים לנגב ולגליל, מעבירה את תמריצי הדיור המוזל לפריפריה על חשבון אזורי הביקוש במרכז, ומובילה צעדים נרחבים ביהודה ושומרון – הכוללים האצת הסדר מקרקעין ורישום בטאבו, עיגון מעמד אדמות מדינה, בלימת פעילות הרשות הפלסטינית בשטחים הפתוחים המוגדרת כפעילות עוינת, ובחינה מחדש של הסכמי אוסלו.

לצד זאת, התכנית שמה דגש מרכזי על חיזוק המשילות ואכיפת החוק: בנגב היא מקדמת את הסדרת הפזורה הבדואית באמצעות ריכוז סמכויות, הקמת רשויות מוניציפליות זמניות, חובת רישום כתובת מדויקת והחמרת אכיפה; בצפון היא מעדכנת את אזורי העדיפות הלאומית ומקימה יחידות אכיפה ייעודיות; ובירושלים ובעוטף הבירה היא מקדמת הסדר מקרקעין במזרח העיר, יחד עם מנהלת אכיפה ומודל ניהולי לשכונות שמעבר לגדר. נוסף על כך, התכנית מטפלת בהתמודדות עם סנקציות בינלאומיות, בלימת מימון זר בלתי חוקי בשטחי C ומיגור הפשיעה והנשק הבלתי חוקי.

מובילי ההמלצה: תנועת רגבים

למסמכי המדיניות המלאים: [תכנית 100 לשמירת אדמות המדינה \(אוגוסט 2026\)](#)

השבת הביטחון והמשילות ביהודה ושומרון

המדיניות הנדרשת ביהודה ושומרון משלבת פעולות מיידיות להשבת הביטחון והמשילות עם יעד אסטרטגי רחב: בטווח המידי נדרשת הנחיה מדינית להחלת החוק הישראלי, להפעלת אכיפה ביטחונית נרחבת ולנוכחות מגינה קבועה בכלל המרחב לרבות שטחי A ו-B, לצד איסוף שיטתי של אמל"ח, הפיכת הכבישים והשטחים הפתוחים לאזורים בטוחים באמצעות שיטור תנועה נוקשה וגביית קנסות אפקטיבית, והצבת משמר גבולות מוסמך לבלימת הברחות בגבול המזרחי. במקביל תיושם מדיניות הרתעה בלתי מתפשרת שתכלול את החלת חוק אונר"א והפסקת פעילותה באזור, התייחסות לרשות הפלסטינית כגוף טרור ולמידי אבנים כטרוריסטים לכל דבר, ומימוש סנקציות ביטחוניות מחמירות לרבות גירוש משפחות מחבלים – כל זאת כתשתית ליעד הארוך-טווח של ביטול הסכמי אוסלו, מחיקת החלוקה לשטחי A, B ו-C, והחלת ריבונות ישראלית מלאה ביהודה ושומרון.

מובילי ההמלצה: ארגון הצופות

הסדרת תעשיית החציבה הפיראטית ביהודה ושומרון

הבעיה: תעשיית החציבה הפיראטית ביו"ש מגלגלת מידי שנה מעל 2 מיליארד ₪. תעשייה זו מובילה לזיהום אוויר ומים, פגיעה באדמות חקלאיות, הרס נוף ואתרים ארכאולוגיים. נזק זה נאמד בכמה מיליארדי שקלים נוספים. מלבד הנזקים הסביבתיים והבריאותיים, החציבה הבלתי חוקית יוצרת שוק שחור ללא מיסוי הדוחק יצרנים ויבואנים שמרי חוק, ומייצרת פרצה ביטחונית בזליגת חומרי נפץ המשמשת בעת פעילות החציבה.

דרכי הפתרון (השוואת הרגולציה לדין הישראלי):

- חסימת השוק הישראלי: איסור גורף על הכנסת חומרי חציבה בלתי מורשים מיו"ש (כולל שטחי A ו-B) לתחומי ישראל, לשלילת הכדאיות הכלכלית.
- אכיפה והחרמות בדרכים: התניית הובלת חומרי חציבה בשטח C בהיתר ורישיון, והחרמת משאיות ומטען בעת הובלה בלתי חוקית.
- תקינה סביבתית ותכנונית: החלת תקני רעש וזיהום אוויר ישירים על כלל המחצבות, וחיוב ברישוי ותב"ע בניהול המנהל האזרחי.
- פיקוח ביטחוני: הידוק הפיקוח על יצוא חומרים דו-שימושיים (חומרי נפץ לפיצוץ סלעים) ומניעת זליגתם.

מובילי ההמלצה: ארגון הפורום לישראל ירוקה, שרה לרך זילברברג
למסמכי המדיניות המלאים (הכנס לינק): [הצעות לטיפול בתופעת החציבה הבלתי חוקית באיו"ש](#)

משילות ופיתוח הנגב

מדיניות הממשלה להשבת המשילות והפיתוח בנגב תתמקד במיגור שיטתי של הנשק הבלתי-חוקי והירי באמצעות אכיפה נוקשה, חקיקה מחמירה ומעצרים מנהליים, לצד בלימת הפוליגמיה ו"נישואי השטחים" למניעת הגירה בלתי-חוקית וחדירת זהות פלסטינית. השטח יוסדר באמצעות הקמת גוף מתכלל יחיד שיחזיק במלוא סמכויות הקרקע, התכנון, הרישוי והאכיפה, במקביל להקמת רשות חינוך ייעודית שתבער תכנים לאומניים, ולהחלת פיקוח הדוק על תקציבי הרשויות המקומיות הבדואיות. בד בבד יקודם חיזוק מסיבי של ההתיישבות היהודית בתשתיות ובמוסדות, יורחב שילובם של צעירים בדואים בשירות אזרחי-לאומי, ויואץ הפיתוח הכלכלי באמצעות משיכת השקעות ויצירת אלפי מקומות עבודה חדשים לכלל תושבי הנגב.

מובילי ההמלצה: מכון ריפמן (חגי רזניק)
למסמכי המדיניות המלאים: [משילות ופיתוח הנגב – מכון ריפמן](#)

מבט מועצת החכמות

למה בחרנו בגישה זו בתחום ביטחון ומשילות

מועצת החכמות קמה מתוך השבר של ה-7 באוקטובר. בין חברותיה אימהות שכולות, אימהות לשורדי שבי ואימהות ללוחמים, ומבחינתנו ביטחון אינו תחום מדיניות אחד מתוך רבים, אלא התנאי לכל השאר. בחרנו בגישה של יוזמה והכרעה משום שראינו במה עולה ההססנות: לוחמים שחוששים לפעול, התרעות שנבלמו בדרגי הביניים ויישובים שנותרו בלי הגנה.

ההמלצות בפרק זה מחברות בין מעגלי ביטחון, משילות ואכיפה שאי אפשר להפריד ביניהם: הגבולות, יהודה ושומרון, והמשילות בנגב ובגליל. הדרישה שלנו פשוטה: שה-7 באוקטובר לא יחזור באף יישוב בישראל, ושכל אזרח, בעוטף, בצפון, ביהודה ושומרון, בנגב ובערים המעורבות, יזכה לביטחון אישי ולחיים בסטנדרט סביבתי נאות. השמירה על חיי לוחמינו היא עבורנו, כאימהות, קו אדום.

סיכום: ניהול השינוי ואופק היישום

התמונה העולה מפרקי התוכנית מהווה תמונת מראה לשבריריות העמוקה של מערכות המדינה והשירות הציבורי. כשם שמתוך אפר השואה הוקם הבית הלאומי, כך מתוך שבר השבעה באוקטובר מוטלת עלינו החובה לחולל תקומה מבנית וריפוי לאומי מן היסוד. לשם כך, מועצת החכמות קוראת להתגייסות של "כוח מילואים אזרחי" – שילוב של אנשי מקצוע, חוקרים וארגוני שטח שיחברו בין השטח לנבחרים, יציבו מראה ציבורי נוקבת, ויחברו לנבחרי הציבור לבנייה מחודשת של המערכות מבפנים.

תקומה זו מחייבת מהפך תפיסתי: על הפקידות הבכירה להשתחרר ממאבקי כוח ולהתייצב כדרג מקצועי התומך בנבחר הנושא בעול האחריות, תוך ביסוס מנגנונים סטטוטוריים שיבטיחו תוכניות עבודה ארוכות-טווח מעבר לתהפוכות הפוליטיות. המפתח טמון באיכות האנושית ובמניע הציוני-ערכי של נבחר העם ומשרתי הציבור כאחד. זוהי תמצית יוזמת "תיקון האימהות": להמיר שבריריות באיתנות שלטונית, ולהבטיח מדינה ריבונית, משגשת ומוסרית למען הדורות הבאים.

כדי לאפשר לשוק להטמיע את השינויים העמוקים בבטחה וללא זעזועים חריפים, תוכנית רפורמות זו אינה מיועדת להנחתה חד-פעמית מטלטלת. זוהי אסטרטגיית פעולה הדרגתית, שקופה ואחראית, הנפרסת על פני אופק של 5 עד 10 שנים, כך שהמשק ימשיך לתפקד, לייצר ולצמוח באופן רציף לאורך כל תקופת המעבר.